

1 of 1 DOCUMENT

Copyright 2005 PCM Uitgevers B.V.
All rights reserved
Trouw

November 23, 2005
diep gids

SECTION: deVerdieping2-; Pg. 3

LENGTH: 1693 woorden

HEADLINE: Wat de Granman mag Nergens ligt vast wat de Granman mag;
Surinaamse Marrons

BYLINE: door Ellen de Vries

BODY:

Nederland wilde in 1975 graag van **Suriname** af. In **Suriname** zelf was er tegenstand: van Hindoestanen bijvoorbeeld, en ook van de Bosnegers of Marrons, die niet werden vertegenwoordigd en wier belangen in de Grondwet van 1975 geen rol speelden. Dertig jaar later maken Marronpartijen voor het eerst deel uit van de regering. Hoe kijken ze terug op 30 jaar **onafhankelijkheid**?

'De Bosnegers waren fel tegen de **onafhankelijkheid** van **Suriname**. Ze wilden bij het Koninkrijk der Nederlanden blijven en de koningin behouden', verklaart Petrus Paulus Moiman plechtig. Hij beschouwt koningin Beatrix nog steeds als zijn koningin. Getergd: 'Natuurlijk toch! Iedereen in het binnenland.' Moiman is voorzitter van 'De Tractaatcommissie van de Marrons, Inheemsen (Indianen, EdV) en het Koninkrijk der Nederlanden ontstaan uit een bloedverbond'. In zijn kleine woning in Paramaribo, volgestouwd met goederen die naar het binnenland verscheept moeten worden, haalt Moiman uit een stapel papieren precies op het juiste moment het document te voorschijn dat zijn betoog moet illustreren. Het verbond gaat terug tot 1760, vertelt hij. Omdat Marrons, gevluchte plantageslaven die zich in stamverband in het bos hadden gevestigd, telkens de plantages plunderden en kostbare militaire expedities niets uitrichtten, besloot het gouvernement te onderhandelen. In 1760 werd als eerste met de stam der Ndyuka's -waartoe Moiman behoort- vrede gesloten. Bloeddruppels bezegelden het traktaat. De Marrons lieten voortaan de plantages met rust en beloofden nieuwe 'wegloopers' terug te sturen in ruil voor vrede en goederen. De Granman -het grootopperhoofd- was degene die contact onderhield met het gouvernement.

Het huidige grootopperhoofd van de Ndyuka's is Granman Matodja Gazon. Gazon woont een uur vliegen vanaf Paramaribo. Bijna honderd jaar oud en niet meer zo vlot ter been, verlaat hij nog maar zelden zijn residentie. Twee keer per week snort een vliegtuigje vanuit de drukke, stoffige hoofdstad naar Drietabbetje om bezoekers of toeristen af te leveren. De laatsten laven zich aan de rust van het binnenland, waar blote kindertjes over de stenen klauteren en vrouwen in de rivier hun pannen blinkend schoon schuren. Geen auto's of zelfs maar fietsen te bekennen. In het diepe binnenland zijn veel tradities bewaard gebleven van de Afrikaanse voorouders die destijds op schepen met eufemistische namen als 'De Nieuwe Hoop' en 'Het Vergenoegen' naar **Suriname** werden vervoerd. Even waan je je

Wat de Granman mag Nergens ligt vast wat de Granman mag; Surinaamse Mar

terug in de tijd, tot een hels lawaai dat uit de luidsprekers van een immense stereo-installatie knettert die illusie verstoort.

De Granman heeft toegestemd in een interview over de betekenis van 30 jaar **onafhankelijkheid** voor de Marrons. Voor die gelegenheid heeft hij zich in zijn overhemd met Afrikaanse print gestoken. Graag neemt hij de fles rum in ontvangst, zoals het ritueel voorschrijft. Een andere regel is dat de Granman niet rechtstreeks aangesproken mag worden. De gast richt zich tot de basja -de dorpsomroeper- die vervolgens het gesprokene doorbrieft aan de Granman. En vice versa. 'Na so' -ödat is zoö- bevestigt de basja telkens de uitspraken van de Granman. Omdat de Granman geen Nederlands spreekt en de basja die taal ook minder goed beheerst, tolkt Jopie Matodja. Hij is de kleinzoon en secretaris van de Granman. In de sfeervol ingerichte residentie hangen tussen diverse staatshoofden van **Suriname** ook de portretten van koningin Juliana, prins Bernhard, en een jeugdige prinses Beatrix en prins Claus. 'Een speciale plaats neemt de Nederlandse koningin bij hem niet in', verzekert de Granman. 'Zij is een van de staatshoofden.' Maar hij bevestigt wat Moiman zo steekt, namelijk dat de Granmans destijds nauwelijks waren geraadpleegd over de aanstaande **onafhankelijkheid**. 'Het was een regeringsbesluit.' Was hij tegen? Laconiek: 'De **onafhankelijkheid** was een feit, of je nu voor of tegen was.' Verder bemoeit de Granman zich niet met de politiek in Paramaribo; zijn gezag betreft het binnenland. Maar was de kwestie vandaag de dag aan de orde, dan had hij graag gezien dat de status van het traditioneel gezag in de Grondwet van 1975 was vastgelegd. Spijtig: 'Zo ontwikkeld als nu was het traditioneel gezag toen nog niet.' De Granman van de Saramakaners, wijlen Jozef Aboikoni, hoopte destijds dat de ontwikkelingshulp na 1975 ook eens ten goede zou komen van het binnenland. Maar die hoop bleek ijdel.

De jongere generatie Marrons die opgroeide of een opleiding voltooide in Paramaribo was duidelijk meer in z'n nopjes met de **onafhankelijkheid**. Caprino Alendy: 'Ik was blij! Wie wil niet onafhankelijk zijn?' Ook Celsius Waterberg stond te juichen. 'Het was goed dat **Suriname** staatkundig onafhankelijk werd. Bij de jongeren bracht de **onafhankelijkheid** de bewustwording op gang om het binnenland tot ontwikkeling te brengen.' Achteraf constateert Alendy wel dat de **onafhankelijkheid** niet goed was voorbereid. 'Ik had toen nog geen brede kijk op politiek.'

Nu is zowel Alendy als Waterberg lid van de A-combinatie: een lijstverbinding van drie Marron-partijen die sinds de laatste verkiezingen deel uitmaken van het kabinet-Venetiaan III. Alendy is plaatsvervangend kamervoorzitter, de arts Waterberg minister van volksgezondheid. Dat is historisch, want nooit eerder vormden de achtergestelde Marrons een regeringsmacht. Want het gouvernement sloot dan wel vrede met de Marrons, om de ontwikkeling van het binnenland bekommerde het zich nauwelijks. Het waren de zending en missie die er in eerste instantie onderwijs en gezondheidszorg verzorgden. In feite bleef het binnenland ook onder Surinaams bestuur een stiefkindje. De Binnenlandse Oorlog (1986-1992) -de strijd tussen Desi Bouterse en zijn ex-lijfwachter Ronnie Brunswijk- verwoestte wat wél was opgebouwd.

Nu bezetten voor het eerst in de geschiedenis drie Marrons belangrijke ministersposten: die van Volksgezondheid; Transport, Communicatie en Toerisme (TCT) en Regionale Ontwikkeling met respectievelijk de ministers Celsius Waterberg, Alice Amofo en Michel **Felisi**. Dat laatste ministerie vervult een spilfunctie in het binnenland. De natuurkundige **Felisi** is de kersverse minister

Wat de Granman mag Nergens ligt vast wat de Granman mag; Surinaamse Mar

van regionale ontwikkeling, als Ndyuka tevens onderdaan van Granman Gazon. Gevraagd naar de verhouding tussen de minister en de Granman, zegt de Granman: ,Ik ben gekozen voor het leven. De minister keert ooit terug als onderdaan van de Granman. Hier gelden onze normen en waarden. Als de regels tekortschieten, ondersteunt de regering in Paramaribo ons.'

In zijn airco-gekoelde kamer in het ministerie aan de bloemenmarkt hartje Paramaribo antwoordt **Felisi** op dezelfde vraag: ,Bij overheidshandelen wordt de Granman weliswaar eerst geraadpleegd, maar als de Granman 'nee' zegt, kan beleid doorgedrukt worden. Nergens is vastgelegd wat de rechtspositie van de Granman is. Dat leidt vaak tot problemen.'

De Grondwet van 1975 ging voorbij aan de verhouding van het traditioneel gezag tot de centrale overheid, net als aan de rechtsgeldigheid van de vredestraktaten waarop de Marrons zich beriepen wat betreft eigen rechtspraak en landrechten.

Nederland deed de zaak destijds af door te stellen dat de rechten en verplichtingen uit de verdragen waren overgegaan op **Suriname**. De rechtsopvolger van het koloniaal bestuur was de Surinaamse overheid.

Als 's avonds in Drietabbetje de Granman allang op één oor ligt, ontstaat er rumoer in het dorp. De verpleger van de polikliniek heeft de vrouw van een ander 'afgepakt' en dat komt hem op een afranseling te staan. Meer dan tien mannen slaan er lustig op los. De volgende ochtend vlucht de verpleger met een enorm verband op zijn oog terug naar de stad.

De bewoners halen hun schouders op en ook minister **Felisi**: ,Dat zijn de regels van het binnenland!' Maar wat als het slachtoffer aangifte doet bij de politie in de stad? Welk recht geldt dan? Minister **Felisi** vindt zeker dat er eenheid in rechtspraak moet komen. Maar de grootste problemen ontstaan over de landrechten. Het binnenland is rijk aan grind, hout, olie en goud. **Felisi**: ,De vorige regeringen gaven houtkap- en mijnbouwconcessies uit zonder inspraak van het traditioneel gezag. Dat leidde tot frustraties.' Lokale bewoners werden geweerd van de gronden waar ze eeuwenlang hun tuintjes bewerkten, hout kaptten, medicinale planten kweekten en aan kleinschalige goudwinning deden. Verontwaardigd verwijzen de Marrons naar de vredesverdragen. Het Nederlands gouvernement zou wel grond hebben verhuurd aan planters, maar altijd rekening hebben gehouden met de Marrons. Moiman en anderen menen zelfs dat alle delfstoffen die Marrons in hun woongebieden aantreffen hun ook toebehoren.

Maar **Felisi** laat er geen twijfel over bestaan: ,Alle grond is van de Surinaamse overheid.' Anders dan de eerdere regeringen zegt hij rekening te houden met Marrons en Inheemsen. ,Ze moeten hun authentieke bezigheden kunnen blijven uitoefenen. Maar ook voor de binnenlandbewoners is bijvoorbeeld goudwinning van belang. Zij moeten kunnen meeprofitieren van de rijkdom.'

Granman Gazon vindt dat het binnenland na 1975 'noch vooruit, noch achteruit is gegaan'. Maar stilstand is achteruitgang. **Felisi** wil samen met zijn Marron-ministers van volksgezondheid en TCT het gebrekkige onderwijs en de gezondheidszorg op een hoger plan brengen, wegen, elektriciteits- en drinkwatervoorzieningen verbeteren en, last but not least: het traditioneel gezag definiëren.

Wat de Granman mag Nergens ligt vast wat de Granman mag; Surinaamse Mar

De minister meent dat de Surinaamse samenleving in 30 jaar ondanks de militaire periode en Binnenlandse Oorlog naar elkaar toe is gegroeid. ,Hoe turbulenter de geschiedenis, des te sterker de natievorming.' Petrus Paulus Moiman van de traktaatcommissie hoopt echter vurig dat premier Balkenende tijdens zijn bezoek aan **Suriname** in verband met Onafhankelijkheidsdag ook met hem wil praten.

'De **onafhankelijkheid** was een feit, of je nu voor of tegen was'

'De **onafhankelijkheid** was een feit, of je nu voor of tegen was'

Jonge Marrons die in Paramaribo wonen waren vaak meer gehecht aan **onafhankelijkheid** dan de oudere garde. De **onafhankelijkheid** bracht de bewustwording op gang om het binnenland tot ontwikkeling te brengen.

Granman Gazon: 'De **onafhankelijkheid** was een feit, of je nu voor of tegen was'

LOAD-DATE: November 23, 2005